

Агоп Мелконян

Легенда за пазара в Ел
Масоа

На стръмен площад, прегърнат от напукани глинени стени, беше пазарът на Ел Масоа. Пустинният вятър мъкнеше от континента пясъци, поръждавели от слънцето камили и въздишки. Пъстри чергила танцуваха под протяжните стенания на свирките, шатри вдигаха прашните си поли и тогава блясваха тъжните цветове на керамичната глеч, дървените обувки с върви от овча кожа, медните кореми на тави и кафеници. Под пейките, сред хоровода на затлъстели тъмнозелени мухи, спяха деца и снуваха хляб без червеи и реки без крокодили.

Той очевидно беше чужденец. Кафявата му риза ухаеше на сапун, имаше силни и спокойни ръце, рижите му коси падаха върху раменете и прегръщаха посребрената му брада. Никой не беше го виждал досега, никой не забеляза кога и как пристигна – може би на кон, може би на птица. Не викаше, не молеше, не убеждаваше; и нямаше за какво – масата пред него беше празна.

„Това е ТОЙ.“ – си казаха всички и мозъците им изплуваха от марианята на леността. „Това е ТОЙ.“ – изтръпнаха жените и целунаха челата на децата си. Никой не знаеше какво означава лаконичното ТОЙ – може би дъжд, може би надежда, може би дом. ТОЙ идва отнякъде и носи нещо със себе си, нещо невидимо, което засега е само обещание.

Когато Джалил тръгна към горния край на площада, децата спряха да плачат, свирките млъкнаха и мъжете взеха ножовете в ръце. При него трябваше да отиде Джалил, защото беше виждал морето, знаеше какво представляват облаците и не се страхуваше от сухия северен вятър.

Джалил застана пред човека с рижите коси, показва му празните си длани и почти минута мълча.

– Откъде си, приятелю? – попита накрая Джалил.

– Не съм оттук.

– Ние всички сме от другаде и за другаде.

Непознатият му посочи с длан пейката до себе си.

– Продаваш ли? Ти сигурно си търговец, дошъл от морето. – каза Джалил.

– Не продавам и не съм дошъл от морето.

– Богат си.

– Богат ли? – попита човекът с рижите коси. – Богат с какво?

– Може би имаш много злато или много жени, не знам. – почти се усмихна Джалил.

– Може би. – каза другият. – И аз не знам.

Джалил си помисли, че дори там, край морето, не беше виждал толкова странен човек. Лицето му беше и тъжно, и весело, а очите –

дълбоки, малки, хитри.

– Ти трябва да продадеш нещо.

– Не мога, нямам какво.

– Трябва. – отсече Джалил. – Хората искат да купуват. Хляб, месо, украшения, плат, мазила против болести – каквото искаш, но трябва да продаваш.

Непознатият погледна смълчания пазар, любопитните очи изпод чергилата и забрадките, набръчканите коремчета на децата, тънките ребрени костици и кривите им крачета.

– От какво се страхувате най-много, Джалил?

– Ти знаеш името ми?

– От какво се страхувате най-много?

След час слънцето ще се скрие, ще дотича – самонадеян и дързък – сухия северен вятър, бързият пясък ще плъзне по бавния пясък и пустинята ще заплаче. Всеки ден е като отминалия и като следващия, затова хората тук не бързат.

– Най-много се страхуваме от реката. – започна бавно Джалил. – Реката целува корените с вода, но после става голяма и могъща и открадва плодовете. Най-много се страхуваме от вятъра. Той влиза в нас и ни отвява, превръща скалите в пясъци, домовете ни в хвърчила и думите ни в птици. Най-много се страхуваме от слънцето, защото изсушава децата и изпива водата от кладенците. Най-много се страхуваме от проказата, защото – като развратница – обича всички. Не, най-много се страхуваме от края.

Човекът с рижите коси слушаше внимателно и гледаше началото на залеза.

– Джалил, знаеш ли пещерата Ел Джафра?

– Знам я. Всеки, който остане няколко дни там, умира.

– Там има уран. Знаеш ли какво е уран?

– Не. Знам, че всеки, който остане няколко дни там, умира.

– Искам да взема от камъните на Ел Джафра. Имам нужда от тях, защото не мога да се върна в моя дом.

– Твоят кон има нужда от камъните на Ел Джафра?

– Да, Джалил. Моите приятели са там и чакаме да ни разрешите.

– Камъни има много, вземайте.

– Не искаме така, Джалил. Тези камъни са ваши, ние трябва да ги купим.

– Камъните даваме без пари.

– Камъните на Ел Джафра са други. Трябва да ги купим.

– Добре. – рече Джалил. – И какво предлагаш срещу тях?

Едва сега той забеляза, че онзи с рижите коси носи кожена торба, на която започна бавно да развързва възлите, сякаш се страхуваше да се раздели с нещо, донесено отдалеч.

– Тази лампа ще свети до края на света и ще прави нощите ви като ден.

– В нашите домове светят свещи от камилска мас. Пък и кой ще живее до края на света...

– Вземи тогава тези жълти зрънца, с тях жените ви ще раждат без болка.

– Жените трябва да раждат в кръв и болка. – каза Джалил. – Иначе няма да обичат децата си.

– На това стъкло можеш да гледаш всички градове, всички реки, всички хора по земята.

– И моретата?

– И тях.

– Нямам право да открадвам градовете и моретата.

Чужденецът го погледна с молба.

– Нямам друго, Джалил, а камъните на Ел Джафра ми трябва.

Двамата замълчаха. Слънцето лягаше в червено фередже зад хоризонта, прощалните му лъчи бягаха по пясъчните хълмчета, удряха се в глинените стени, които от това ставаха още по-гърбави. Децата се бяха раздвижили, шляпахата в тлъстия прах и целуваха косматите ноздри на камилите, а майките ги викаха с ръце, защото след малко щеше да дойде сухия северен вятър; тогава всички ще приклеknат до стените, ще обвинят главите си с тънки бели шалове и ще спят до гладното утро, когато терорът на слънцето ще смени терора на вятъра. Докато се събудят с един по-малко; тогава никой няма да плаче, ще оставят мъртвия на пясъка извън оазиса и ще се върнат да чакат вятъра, после слънцето, после вятъра...

– Аз мога да ви продам време. – каза рижият.

– Време ли?

– Време. Мога на всеки да дам пет, десет години повече, отколкото има да изживее.

– А откъде ще вземеш това време, човече?

– От себе си. Ние живеем дълго, ние имаме много години и можем да ги продаваме.

– И какво ще искаш срещу времето?

– Камъните на Ел Джафра.

– Моите хора не разбират за какво са нужни тези камъни. Взemi ги, а срещу годините искай нещо друго.

След това Джалил се изправи пред тълпата и извика:

– Този продава време, продава години живот. И ги дава евтино. Елате насам.

Първи беше някакъв старец. Лицето му приличаше на засъхнала птича следа върху кал, а тялото му потръпваше при всеки порив на вятъра.

– Дай ми десет години, момче.

– За какво ти трябват?

– Имам млада жена. Да ѝ се радвам.

– Продавам ти десет години. Срещу една ябълка.

После дойде сляпа жена.

– Искam само пет. – каза тя.

– Ти живееш в мрак, за какво ти са?

– Искam пет години повече да гледам моята тъмнина.

– Давам ти ги за една ябълка.

Дойдоха останалите, всеки бързаше, всеки искаше да вземе повече. Те блъскаха другите пред себе си, караха се, крещяха, ругаеха.

– Искam двадесет години.

– Искam само тридесет.

– Не бързай, не ти трябват!

– Аз искам да живея!

– Аз трябва да живея!

– Аз обичам да живея!

Купчината ябълки пред рижия растеше. Някои не даваха и това, защото бързаха, страхуваха се, че стоката ще свърши. Отзад започнаха да се бият, децата свиреха с уста, жените плачеха, но мъжете бяха по-силни и отиваха напред. Пазарът в Ел Масоа беше разбунено обиталище на свирепи оси, затова никой не забеляза, че чужденецът посивя, раменете му се отпуснаха, ръцете му станаха слаби и неуверени.

– Стига... Не мога повече. – каза той.

– Дай! – крещяха мъжете. – Ние ти плащаме, дай!

Рижият се хвана за гърдите, лицето му побеля, в очите му имаше страх и молба, изненада и укор; бавно и безмълвно се свлече в праха на площада, краката му се изпънаха и свиха в няколко конвулсии, а покрай устните му изпъляз тънка ивица светлозелена кръв.

– Времето му свърши. Няма повече какво да продава. – каза Джалил. – Ще му върне ли някой от своите години?

Всички обърнаха гръб, гледаха прашните си ходила и поеха към домовете от чергила.

– Никой ли не иска да върне поне малко от своите години?

– Защо, Джалил, ние честно си ги купихме, те са вече наши.

Отново гръмнаха даули и зурни, големите зелени мухи се разбудиха и камилите отвориха равнодушно очи. Едно момченце отиде до дървената пейка, огледа се предпазливо, скри няколко ябълки под мръсната си фланелка и избяга.

КРАЙ

© 1980 Агоп Мелкоян

Сканиране: Преслава, 2006

Агоп Мелкоян, Спомен за света – сборник разкази и новели, изд. Отечество, 1980

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/474>]